

Nr 31.

Ank. till Riksd. kansli den 10 mars 1910 kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning af väckta motioner om ändrad lydelse af 16 § 2 och 6 mom. värnpliktslagen.

Lagutskottet har till behandling i ett sammanhang förehaft nedan intagna, till utskottet hänvisade motioner, nämligen nr 35 inom Första kammaren, af herr *Bergendahl*, om ändring af § 16 mom. 6 i värnpliktslagen samt nr 32 inom Andra kammaren, af herrar *Rune* och *Lindgren*, om ändrad lydelse af 16 § 2 mom. värnpliktslagen.

Herr *Bergendahl* har i sin motion anfört följande:

Herr Bergendahls motion.

»Värnpliktslagen af den 14 juni 1901 innehåller i § 16 moment 1, 2, 3 och 6 följande stadganden:

1. Uppskof med inskrifning till nästföljande års inskrifningsförrättning kan meddelas värnpliktig, som af en eller annan möjligen öfvergående anledning, såsom tillfällig sjukdom, försenad kroppsutveckling eller dylikt vid inskrifningsförrättningen befinnes till tjänstgöring oförnögen eller olämplig.

2. Sådant uppskof kan ock medgifvas ende arbetsföre sonen, sonsonen eller dottersonen till orkeslös eller vanför fader, farfader, morfader, eller till änka eller ogift kvinna, enda arbetsföre fostersonen till orkeslös eller vanför fosterfader eller till fostermoder äfvensom ende arbetsföre brodern till ett eller flera minderåriga eller vanföra faderlösa syskon, dock endast såvida sagda föräldrar, far- eller morföräldrar eller fosterföräldrar eller syskon äro af hans arbete för sitt uppehälle väsentligen beroende.

3. Förefinnes anledning till befrielse enligt denna § ännu vid inskrifningsförrättningen det år, under hvilket den värnpliktige fyller 24 år, frikallas han från värnpliktens fullgörande i beväringen under fredstid.

— — — — —

6. Sådan frikallelse äge ock den tillgodonjuta, som från riket afflyttat till land inom främmande världsdel och därefter åter hit inflyttat; dock under villkor:

att afflyttningen icke skett i strid med då gällande föreskrifter om utvandring, att han under det år, han återinflyttat, fyllt minst 28 år, samt att minst 9 år förflutit från afflyttningen till återinflyttningen, häri således icke inberäknad den tid, som vistelsen i riket varat, innan förordad svensk medborgarerätt återförvärfvats.

Genom de i momenten 1, 2 och 3 meddelade bestämmelserna har lagstiftaren velat bereda värnpliktig, af hvars arbete annan person för sitt uppehälle är väsentligen beroende, möjlighet att fullgöra den försörjningsplikt, som juridiskt eller moraliskt åligger honom. De anförda stadgandena hänföra sig endast till vissa bestämda fall och innehålla ej någon supplerande bestämmelse för andra fall af likartad beskaffenhet. De i mom. 2 angifna grunderna synas dock icke vara uttömmande i fråga om de omständigheter, hvilka för en dylik befrielse böra komma i betraktande.

Sälunda har icke det förhållande upptagits, att den värnpliktige är gift och har att försörja en familj, som för sitt uppehälle är uteslutande beroende af hans arbete. Att så icke skett torde väl hufvudsakligen bero därpå, att det hittills mycket sällan inträffat, att någon ingått äktenskap före värnpliktens fullgörande. Men genom den återinvandring af svensk-amerikanare, hvilken under senare tid synes hafva tagit större proportioner än förut och hvilken gifvit anledning till det under förra året beslutade tillägget till ifrågavarande 16 § värnpliktslagen, hafva de fall icke blifvit så få, då gifta immigranter ställts inför nödvändigheten att fullgöra sin värnplikt äfven om deras hustrur och barn varit helt och hållet beroende af deras arbete. Ty har immigranten icke uppnått den ålder eller vistats utrikes så lång tid, som i ofvan åberopade 6 mom. sägs, varder han försatt i den ogynnsamma ställningen att icke kunna åberopa den rätt till befrielse från värnpliktens fullgörande i fredstid som lagstiftaren afsett att bereda försörjare af nära anförvandter. De skäl, som föranledt tillkomsten af bestämmelserna i 2 och 3 mom. af 16 § synas äfven i nu berörda afseende äga sin fulla tillämpning. Jag

har mig bekant fall, då svensk-amerikanare, som med familj återkommit till riket i afsikt att här kvarblifva, funnit sig föranlättna att åter utflytta, enär de varit tvungna till en vapentjänstgöring, som skulle bringat deras familj i armod. För att förebygga den orättvisa, hvartill stadgandets nuvarande lydelse kan leda, har jag ansett mig böra hemställa om ett tillägg till ofvannämnda 16 §. Detta tillägg, hvarigenom obemedlad gift familjeförsörjare skulle komma i åtnjutande af den förmån, hvarom i 16 § 2 och 3 mom. värnpliktslagen sägs, har jag ansett kunna inskränkas att gälla för endast de värnpliktige, som från utrikes ort hit till riket återinflyttat. Ty det torde, såsom nämndt, ytterst sällan inträffa, att den, som här i riket är boende och följaktligen skyldig att inställa sig till inskrifning i hären eller flottan, det år han fyller 21 år, därförinnan ingått äktenskap. Och det skulle tilläfsventyrs kunna befaras, att en eventuell rättighet att vinna befrielse från värnplikten på grund af en sålunda åtagen försörjningsplikt skulle kunna gifva anledning till missbruk.

På grund af hvad jag sålunda anført, får jag vördsamt hemställa att Riksdagen måtte för sin del besluta, att 6 mom. af 16 § värnpliktslagen skall erhålla följande ändrade lydelse:

'Sådan frikallelse äge ock den tillgodonjuta, som från riket afflyttat till land inom främmande världsdel och därefter åter hit inflyttat; dock under villkor:

— — — — —
 — — — — —
 Är återinflyttad person, hvarom i detta moment förmäles, gift och hans familj för sitt uppehälle väsentligen beroende af hans arbete, må sådan familjeförsörjare medgifvas uppskof med inskrifningen eller, om omständigheterna därtill föranleda, befrielse från värnpliktens fullgörande i fredstid, äfven om han ej uppnått den i detta moment angifna ålder eller från hans afflyttning ur riket till återinflyttningen icke förflutit den tid, som ofvan sägs.'»

Herrar *Runes* och *Lindgrens* motion är af följande lydelse:

*Herrar Runes
och Lindgrens
motion.*

»Värnpliktslagen af den 14 juni 1901 innehåller i § 16 mom. 1, 2 och 3 följande stadganden:

1. Uppskof med inskrifning till nästföljande års inskrifningsförrättning kan meddelas värnpliktig, som af en eller annan möjligen öfvergående anledning, såsom tillfällig sjukdom, försenad kroppss-

- utveckling eller dylikt vid inskrifningsförrättningen befinnes till tjänstgöring oförmögen eller olämplig.
2. Sådant uppskof kan ock medgifvas ende arbetsföre sonen, sonsonen eller dottersonen till orkeslös eller vanför fader, farfader, morfader eller till änka eller ogift kvinna, ende arbetsföre foster-sonen till orkeslös eller vanför fosterfader eller fostermoder, äfvensom ende arbetsföre brodern till ett eller flera minderåriga eller vanföra faderlösa syskon, dock endast såvida sagda föräldrar, far- eller morföräldrar eller fosterföräldrar eller syskon äro af hans arbete för sitt upphålle väsentligen beroende.
 3. Förefinnes anledning till befrielse enligt denna paragraf ännu vid inskrifningsförrättningen det år, under hvilket den värnpliktige fyller tjugufyra år, frikallas han från värnpliktens fullgörande i beväringen under fredstid.

Syftet med de i dessa stadganden gifna föreskrifter om uppskof med inskrifning samt slutlig befrielse från värnpliktstjänstgöring i fredstid är tydligt. Afsikten är att från dylik tjänstgöring frikalla tjänstduglige värnpliktige, af hvilkas arbete andra personer för sitt uppehälle äro väsentligen beroende. Stadgandena ifråga hänföra sig dock endast till speciella fall och innehålla ej någon supplerande bestämmelse för andra händelser af likartad beskaffenhet. Och då de i mom. 2 uppräknade fall ingalunda äro uttömmande ifråga om de omständigheter, hvilka för en dylik befrielse böra komma i betraktande, föranleder lagen ofta obillighet och oegentlighet.

Det förekommer sålunda t. ex. ofta, att svensk-amerikaner som utvandrat, innan de fyllt 21 år, återkomma till Sverige efter några år, men innan de vistats i Amerika tillräckligt lång tid och nått den ålder, att de kunna frikallas från värnpliktens fullgörande. Är den återinvandrande ogift eller har han ehuru gift nämnvärda tillgångar, kan intet invändas emot denna hans tjänstgöringsskyldighet. Men har immigranten familj, som är »af hans arbete för sitt uppehälle väsentligen beroende», förefaller det vara synnerligen hårdt att tvinga honom till en tjänstgöring, som kanske bringar honom och hans familj i armod eller nödgar honom att åter utflytta ur landet. Enligt den princip, som får antagas ha legat till grund för stadgandena i 1 § 16 mom. 2 och 3 jämförda med mom. 1, borde naturligtvis obemedlade immigranter, som äro familjeförsörjare, befrias från värnpliktens fullgörande i fredstid. I vissa inskrifningsområden torde också befrielse, i enlighet med lagens grund, medgifvas de personer, som här

afses. Då det ju emellertid är önskligt, att lagbestämmelserna äga den tydlighet, att ej olika tolkningar behöfva förekomma, anser jag en ändring af ifrågavarande lagrum påkallad.

Vi få därför vördsamt hemställa, att Riksdagen måtte för sin del besluta, att mom. 2 af § 16 i värnpliktslagen af den 14 juni 1901 skall erhålla följande lydelse: 'Sådant uppskof kan ock medgifvas obemedlad gift familjeförsörjare samt ende arbetsföre sonen, sonsonen eller dottersonen till orkeslös eller vanför fader, farfader, morfader eller till änka eller ogift kvinna, ende arbetsföre fostersonen till orkeslös eller vanför fosterfader eller fostermoder, äfvensom ende arbetsföre brodern till ett eller flera minderåriga eller vanföra faderlösa syskon, dock endast såvida sagda föräldrar, far- eller morföräldrar eller fosterföräldrar eller syskon äro af hans arbete för sitt uppehälle väsentligen beroende'».

Genom beslut den 25 juni 1909 har Kungl. Maj:t bemyndigat chefen för landtförsvarsdepartementet att efter samråd med cheferna för sjöförsvars- och ecklesiastikdepartementen tillkalla sakkunniga för att inom nämnda departement biträda med verkställande af utredning och utarbetande af förslag till bestämmelser i syfte bland annat att bereda medellösa familjeförsörjare, för hvilka värnpliktstjänstgöringen medförde olägenhet, bättre tillfälle, än som för närvarande är dem tillförsäkradt, att utan hinder af nämnda tjänstgöring sörja för de sinas uppehälle. Då alltså de i ifrågavarande motioner berörda ämnen äro föremål för Kungl. Maj:ts särskilda öfvervägande, får utskottet hemställa,

*Utskottets
yttrande.*

att förevarande motioner icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 10 mars 1910.

På lagutskottets vägnar:

ERNST TRYGGER.

Herr *Olsson* i Broberg har begärt få här antecknadt, att han icke deltagit i behandlingen af detta ärende inom utskottet.